

Natuur rond het Oosterduinse Meer

Jelle van Dijk

Inleiding

Het Oosterduinse Meer, ook wel het Comomeer genoemd, is een voormalige zandwinplas van 1000m lang en bijna 400m breed. Deze plas van zo'n 15m diep, is ontstaan na het afgraven van de vroegere Oosterduinen. Dit duingebied vormde een deel van de strandwal die vanaf De Zilk naar Noordwijkerhout en vervolgens naar Noordwijk-Binnen liep. De "Kalkzandsteenfabriek Van Herwaarden" (daarvoor "Kunstzandsteenfabriek Arnoud" geheten; tegenwoordige naam "Xella kalkzandsteenfabriek B.V. Van Herwaarden"), gelegen tussen Hillegom en Lisse, kreeg concessies om dit gehele duingebied af te zanden. Hierna werd de zandwinning voortgezet door het Oosterduinse Meer te graven. Het zand werd in zandschuiten via het Steengrachtkanaal naar de trekvaart gesleept om vervolgens via het Veenenburg-Elsbroekkanaal bij de steenfabriek te belanden. Na het beëindigen van de zandwinning bij Noordwijkerhout betrof de fabriek het benodigde zand uit het Valkenburgse Meer.

Het afzanden van de Oosterduinen vond plaats in de naoorlogse jaren. Dat moet om een enorme hoeveelheid zand zijn gegaan. Kijkend vanaf de Ruigenhoekerweg in zuidelijke richting is te zien dat hier enkele meters zand zijn afgegraven. Ook aan de hoge ligging van de Herenweg en de N206 is te zien dat er zeker 1-2 meter zand is verwijderd. Daarna volgde in de jaren 1965-1975

de aanleg van het Oosterduinse Meer. Na het laatste zandtransport werden twee ijzeren zandschuiten in de enige doorgang naar het Steengrachtkanaal afgezonken waardoor de plas niet meer bereikbaar was voor pleziervaart vanuit andere watergangen. Langs de westelijke oever kwamen recreatievoorzieningen zoals ligweiden, een surfschool, een restaurant, een camping en het bungalowdorp Sollasi.

In de ZO-hoek bleef een hoek met rietmoeras gespaard en ook in de NO-hoek was niet al het zand weggezogen. De oostelijke oever was na enkele jaren niet meer begaanbaar doordat de krachtige golfslag steeds meer stukken oever wegsloeg. Dit leidde er toe dat in 1987 de gehele oostelijke oever verbreed en versterkt moest worden om verdere afslag te voorkomen. In de loop der jaren raakte deze oever steeds dichter begroeid. Dat nu het grootste deel van deze oever toegankelijk is, komt door de hengelaars die met zaag en heggenschaar het pad begaanbaar hielden. Mede dankzij de heer Van Zijverden, tot voor kort de beheerder van de horecavoorziening in de ZW-hoek, bleef het pad begaanbaar en is de verspreiding van zwerfvuil beperkt gebleven.

Vanwege de grote diepte van de plas werd, voor de veiligheid van de badgasten, een rij stevige palen op zo'n 20 m van de westelijke oever geplaatst. Deze rij palen begon bij het restaurant (toen "de Duinvos" geheten) en liep ruim 150 m door in NW-richting. In het begin van deze eeuw werd deze palenrij verwijderd en vervangen

Vroegere doorvaart naar het Steengrachtkanaal (foto JvD)

door een kleiner aantal palen, onderling verbonden door stevige touwen. Hiermee ontstond een afgeschermd stuk badwater, direct grenzend aan het zandstrand en de ligweide voor het restaurant. In diezelfde periode werd met grote stenen een vooroever van zo'n 300 m lengte aangelegd langs de westelijke oever in de NW-hoek. Het directe gevolg hiervan was, dat het strand voor het restaurant drukker werd en dat er maar weinig badgasten meer gebruik maakten van de ligweide in de NW-hoek.

de Oosterduinen

Het gebied Oosterduinen behoorde tot de zogenaamde Oude Duinen. Die Oude Duinen bestaan uit strandwallen evenwijdig aan de kustlijn. Het zijn de zandruggen in de Bollenstreek waar de eerste bewoners neerstreken en waarop de dorpen zijn ontstaan. Vanaf het einde van de negentiende eeuw zijn de strandwallen grotendeels afgegraven. Het zand kon goed gebruikt worden voor wegeaanleg, stadsuitbreiding en fabricage van kalkzandsteen, terwijl de vrijgekomen gronden uitstekend geschikt bleken voor de teelt van bloembollen. Slechts enkele delen van de oorspronkelijke strandwallen bleven bestaan, zoals het bos van Leeuwenhorst en het Keukenhofbos.

De Oosterduinen vormden een vlak duingebied, begroeid met Struikheide en eikenhakhoutbosjes. Een goede indruk van zo'n landschap krijg je in de ZO-hoek van de

Amsterdamse Waterleidingduinen, direct achter het hek bij Ruigenhoek. Hier ligt een veld met Struikheide, grenzend aan oud eikenhakhoutbos. Maar ook in de directe omgeving van het Oosterduinse Meer zijn nog een paar fragmenten van de vroegere Oosterduinen te zien. Bij de ZW-hoek ligt namelijk een klein veldje met Struikheide, op een zandlichaam dat vroeger deel uitmaakte van de Oosterduinen. Behalve Struikheide staan hier nog meer soorten van kalkarme zandgrond zoals Liggend walstro, Grasmuur, Klein vogelpootje, Pilzegge, Fijn schapengras, Schapenzuring, Valse salie, Muizenoor en Schermhavikskruid. Voor het jaar 2000 groeide hier ook een flinke pol Kruipganzerik, de enige groeiplaats van deze soort in de Duin- en Bollenstreek. In het voorjaar van 2014 zijn hier alle struiken, waarbij veel Amerikaanse vogelkers, verwijderd. Ook zijn stroken langs de randen afgeplagd om de groei van nieuwe plantjes Struikheide te stimuleren.

Dit heideveldje sluit aan op een karakteristiek eikenhakhoutbosje. Het bomenbestand bestaat vooral uit Zomereik met hier en daar Ruwe berk en Gewone esdoorn. Op veel plaatsen is zowel op de bodem als rond de stammen veel Klimop te zien. In de struiklaag zien we Amerikaanse vogelkers, Gewone vlier en Eenstijlige meidoorn. De bodembegroeiing is opvallend gevarieerd met soorten als Adelaarsvaren, Gewone eikvaren, Brede stekelvaren, Look-zonder-look, Wilde hyacint,

Restant Oosterduinen (Heitje) in de ZW-hoek (foto JvD)

Bosanemoon, Italiaanse aronskelk, Geel nagelkruid, Fluitenkruid en Heggendoornzaad.

Ook de bosrand ten noorden van het heideveldje bestaat in de kern nog uit het oude eikenhakhout van de Oosterduinen. Hier en daar zijn iepen (*Ulmus spec.*), Ruwe berk, Gewone esdoorn en Grauwe abeel bij geplant. In het deel dat aan het bungalowpark Sollasi grenst, groeit veel Klimop en Wilde kamperfoelie. Ook vinden we er planten die wellicht via het bungalowpark hier zijn beland zoals Kleine maagdenpalm, Roze winterpostelein, Tuinjudaspenning, Laurierkers, Mahonie, Hulst en Taxus. Waar de bosrand in de NW-hoek aansluit op het fietspad dat van Duinschoten naar de N206 loopt, waren vroeger een paar open stukjes met een opvallende flora. Blijkbaar was hier ook kalkrijk zand gestort, want na enkele jaren groeiden er soorten van kalkrijke duinen zoals Grote tijm, Kandelaartje, Duinaveruit, Kegelsilene en Duinviooltje naast soorten van kalkarme duinen zoals Schapenzuring, Klein tasjeskruid, Geel walstro en Zandblauwtje. Van deze soorten is tegenwoordig nauwelijks meer iets meer terug te vinden doordat de open plekken vrijwel volledig door het struweel zijn dichtgegroeid. Alleen Geel walstro en Zachte ooievaarsbek zijn nog gemakkelijk te vinden.

Flora van de oevers

Historie

In de jaren van de zandwinning zag je langs de westkant grote hopen zand liggen, vergelijkbaar met de situatie bij het Valkenburse Meer nu. Toen het laatste zand naar

Hillegom was afgevoerd, bleef een brede, zandige oeverstrook over. Deze oeverstroken ontwikkelden zich binnen enkele jaren tot een bijzonder rijk plantengebied. De jaren '80 vormden het hoogtepunt in deze ontwikkeling. In juni waren vrijwel overal Rietorchissen te zien, bij elkaar vele honderden. Een opvallende soort was in die tijd ook het Strandduizendguldenkruid. In de NW-hoek waren delen van de bodem begroeid met soorten als Stijve ogentroost, Rode ogentroost, Sierlijke vetmuur, Gewone brunel, Borstelbies, Moeraszoutgras, Dwergzegge en Zeegroene zegge. Op andere plaatsen zag het geel van de Grote ratelaar. Een bijzondere soort in de jaren tachtig en negentig was de Zilte zegge, een soort die vooral te vinden is in het Deltagebied en het Waddengebied.

Langs sommige oevers ontwikkelden zich na 1975 rietzomen. Een echt rietveldje ontstond in de ZW-hoek. Op diverse plaatsen in het rietmoeras zagen we in de jaren tachtig prachtige pollen Moerasandijvie verschijnen. Ook de zeldzame Moeraslathyrus was op verschillende plaatsen aanwezig. De oppervlakte met Riet nam in de loop der jaren langzaam af door de oprukkende begroeiing van wilgen. Alleen in de ZW-hoek werd de rietzone enkele keren gemaaid waarbij ook de meeste struiken werden verwijderd. Langs de noordoever gebeurde dit niet, waardoor hier nu alleen nog een zone met struweel aanwezig is. Ook het rietveldje in de ZO-hoek is door ongeremde groei van wilgen een stuk kleiner geworden.

Reuzenbalsemien langs het pad in de ZO-hoek (foto JvD)

Wat groeit er nu?

De oeverstrook tussen restaurant *India-invitation* (vroeger "de Duinvos" geheten) en restaurant *Como & Co* (de vroegere surfschool van Van Zijverden) is tegenwoordig lang niet meer zo interessant als vroeger. Soorten als Rietorchis, Rode ogentroost en Moerasandijvie zijn hier geheel verdwenen. In de rietzoom groeien nog wel Grote lisdodde, Pluimzegge, Harig wilgenroosje en Gele lis.

De zuidelijke oeverstrook is geheel als ligweide ingericht en is naar de waterkant afgezet met paaltjes. Bijzondere plantensoorten zijn hier niet meer te vinden. Dat is gelukkig nog wel het geval langs de oostelijke oever. In de ZO-hoek is een wilgenbosje ontstaan waar soorten als Schietwilg en Boswilg tot bomen zijn uitgegroeid. Verder staan hier Kraakwilg, Grauwe wilg, Smalbladige olijfwilg, Gelderse roos en Duindoorn. Aan de kant van het meer wordt het struweel begrensd door een zone met Harig wilgenroosje, Koninginnekruid, Pluimzegge en Gele Lis. Deze zone gaat over in een strook met Riet langs de waterkant. Een nieuwkomer in deze hoek is de Reuzenbalsemien die vooral langs het paadje te vinden is.

Door het openhouden van het pad over de oostelijke oever kan de Rietorchis zich hier goed handhaven. De telling van 2014 leverde hier bijna 100 bloeiende exemplaren op. Andere soorten langs het pad zijn: Moerasvergeet-mijnietje, Ruige leeuwentand, Waterscheerling, Pluimzegge, Scherpe zegge, Oeverzegge, Harig wilgenroosje, Gevleugeld hertshooi en Moerasmelkdistel.

Het pad eindigt bij een bijna ondoordringbaar bosje, dat loopt tot aan de plaats waar de zandschuiten zijn afgezonken. Hier staan enkele tientallen Rietorchissen naast moerasplanten als Kalmoes, Waterscheerling, Kleine

watereppe, Watermunt en Gele lis. Een bijzonderheid is de enig overgebleven groeiplaats van de Moeraslathyrus. Aan de overzijde van het 'zandschuitgat' hebben hengelaars ook een paadje met enkele visstekjes gemaakt. Hier groeien nog enkele Rietorchissen in een wildernis waar Harig wilgenroosje de dominante soort is.

De noordelijke oever is botanisch van geen betekenis meer. Alle open plekjes zijn in de loop der jaren dichtgegroeid en dicht struweel met veel Duindoorn en Grauwe wilg is er voor in de plaats gekomen. Langs het fietspad zijn Paardenkastanjes gepoot. De bodem is grotendeels begroeid met ruigtekruiden als Harig wilgenroosje, Kleeftkruid en Koninginnekruid. Door deze zone is een ATB-pad aangelegd.

Zeer de moeite waard is wel de grote ligweide in de NW-hoek. Dit stuk wordt aan de kant van het meer afgeschermd door een vooroever. Deze bestaat uit grote stukken steen. In de loop der jaren is deze strook begroeid geraakt met struiken als Grauwe wilg, Ruwe berk en Zwarte els. Langs de eigenlijke oever zien we een gevarieerde flora met soorten als Gele lis, Grote lisdodde, Waterscheerling, Heen, Rode waterereprijs, Beekpunge, Gele waterkers, Valse voszegge, Waterzuring, Watermunt en Kleine watereppe.

De ligweide wordt helaas net zo vaak gemaaid als het gazon bij het badstrand. Hierdoor komen veel planten niet tot bloei. Op 31 mei 2014 trof ik hier 20 bloeiende Rietorchissen aan, ongetwijfeld een te laag aantal voor dit deelgebied. Veruit de talrijkste soort is hier de Zeegroene zegge; vele vierkante meters zijn volledig met deze soort bedekt. Op de hogere delen richting het fietspad zien we veel Rode klaver, Gewone veldbies en Muizenoor. Een bijzondere nieuwkomer is de Gevlekte rupsklaver, een soort die in ons land vooral in Zeeland is te vinden.

Gele lissen in de NW-hoek bij de vooroever (foto JvD)

Vogels

Broedvogels

In de Duin- en Bollenstreek zijn vrijwel nergens oevers met Riet te vinden. Alleen langs de trekvaart zijn hier en daar smalle rietzomen aan te treffen. Het is dan ook niet vreemd dat we rond het Oosterduinse Meer broedvogels aantreffen die verder in onze regio nauwelijks te vinden zijn. Bij de broedvogeltelling van 1984, toen de rietzomen zich optimaal ontwikkeld hadden, telden we maar liefst 26 territoria van de Kleine Karekiet, 3 van de Rietzanger en 4 van de Rietgors. De overige broedvogels (met vermelding van het aantal territoria) in dat jaar waren: Fuut 3, Waterral 1, Waterhoen 2, Meerkooet 7, Merel 1, Bosrietzanger 1 en Kneu 1.

Bij de inventarisatie van 2004 bleek, zoals verwacht, het aantal rietvogels afgenomen en het aantal struweelvogels toegenomen te zijn. Van de Kleine Karekiet wisten 20 paren zich te handhaven, de Rietzanger was verdwenen en de Rietgors handhaafde zich met 4 paren. Ook de roep van de Waterral werd nog gehoord. Van de toegenomen boom- en struweelbegroeiing profiteerden Nachtegaal, Braamsluiper, Tuinfluiter, Bosrietzanger, Grasmus, Koekoek en Zomertortel. Een paar jaar eerder had ook een Blauwborst in het struweel langs de oostelijke oever gebroed. Het onderzoek in 2013 en 2014 maakte duidelijk dat er nog 14 territoria van de Kleine Karekiet in de rietzone aanwezig zijn en dat de Rietgors hier met 4 paren vertegenwoordigd is. De Rietzanger en de Waterral werden in de broedtijd niet gehoord.

Een bijzonderheid vormen de Zomertortels bij het Oosterduinse Meer. Met name in de bosjes van de ZW- en NO-hoek is het lage gekoer regelmatig te horen. In het kustgebied tussen Hoek van Holland en IJmuiden is dit momenteel de enige plaats waar nog Zomertortels broeden.

De eenden en ganzen die in de broedtijd op het meer verschijnen hebben vrijwel altijd in de oeverzone of in de directe omgeving gebroed. Ze trekken na het uitkomen van de eieren met hun jongen naar het open water. Zo waren in recente jaren van de volgende soorten

Zomertortel bij Sollasi (foto Rob Jansson)

oudervogels met net uitgekomen jongen te zien: Fuut, Grauwe Gans, Nijlgans, Bergeend, Krakeend, Wilde Eend en Kuifeend.

In de eikenbosjes en de struwelen langs de westelijke oever broeden soorten als Merel, Zanglijster, Houtduif, Grote Bonte Specht, Nachtegaal, Tjiftjaf, Fitis, Tuinfluiter, Zwartkop, Braamsluiper, Koolmees en Pimpelmees. Ook de Zomertortel is hier regelmatig waar te nemen. Voor Havik en Buizerd zijn de bosjes vermoedelijk te klein. Ze laten zich hier wel regelmatig zien, maar broeden elders zoals op Sancta Maria en in de duinen. Voor de Sperwer lijken deze bosjes wel geschikt, maar deze soort wordt de laatste jaren zelden meer in de broedtijd gezien.

Wintervogels

Vanwege de diepte en het vrijwel ontbreken van waterplanten kunnen alleen viseters als Fuut en Aalscholver hier voldoende voedsel vinden. Langs de randen is de bodem bereikbaar voor Kuifeend en Tafeleend om mosseltjes en dergelijke op te vissen. Meerkooeten en Waterhoentjes zoeken hun voedsel op de grasstroken rondom het meer.

Voor de meeste watervogels heeft het Oosterduinse Meer vooral betekenis als rustgebied. Overdag slapen ze op de plas om in de nachtelijke uren sloten en graslanden op te zoeken om er te foerageren.

De functie van rustgebied wordt zeer belangrijk in een vorstperiode. Vanwege de kwel vanuit de duinen is er altijd uitstroom in de richting van het Steengrachtekanaal. Hierdoor is er in vorstperiodes een flink wak bij de plek waar de zandschuiten de doorvaart belemmeren.

Dit wak en de mogelijkheid om op het, voor schaatsers onbetrouwbare, ijs te rusten trekt bij strenge vorst grote groepen watervogels aan. Op veel dagen gaat het dan om 1000 vogels of meer. Bij vrijwel alle hoge aantallen in de bijgevoegde tabel gaat het dan ook om groepen die rust zochten op het ijs. Meestal bleven de vogels de gehele vorstperiode present zoals de grote groepen Smienten en Wilde Eenden. Soms was het verblijf van korte duur zoals bij de groep van 210 Brandganzen die op 8 januari 2010

Rietzanger in het struweel (foto Rob Jansson)

Tafeleenden en Kuifeenden rustend langs de rietzoom (foto Rob Jansson)

landerijen verspreiden om er te broeden. Zo waren hier op 15 maart 2012 82 ex. in een zogenaamde soos bijeen.

Soorten die tegenwoordig nog sporadisch worden gezien, zijn Kleine Plevier en Oeverloper. Van de laatste soort waren vroeger soms tientallen langs de oevers aanwezig. Andere soorten die vroeger nogal eens werden opgemerkt, zijn Kluut, Witgat, Groenpootruiter en Tureluur.

Toekomstplannen

Begin december 2014 vond in het gemeentehuis van

op het ijs neerstreken en de volgende dag weer vertrokken waren.

In het wak komen de vogels drinken, maar ook wordt hier naar vis gedoken door soorten als Fuut, Dodaars, Aalscholver en Grote Zaagbek.

Een bijzondere wintergast is de Roerdomp die bij vorst vrijwel nooit ontbreekt. Overdag houdt de vogel zich schuil in de rietvegetatie en is dan vanwege zijn schutkleur vrijwel onzichtbaar.

Foerageergebied

Voor viseters als Aalscholver en Fuut is het meer het gehele jaar van betekenis. In het zomerhalfjaar komen daar de Visdiefjes bij die in de omgeving broeden. Daarbij gaat het om hoogstens 6-10 vogels. Maar het open water trekt ook veel zwaluwen aan die, vooral bij koud en winderig weer, laag over het water scheren om vliegjes te vangen. Van half april tot in september komen de zwaluwen die in de omgeving nestelen hier regelmatig foerageren. Verrassend hoge aantallen zijn soms tijdens de voorjaars trek in begin mei te zien. Een topdag wat dit betreft was 4 mei 2010 met 140 Boerenzwaluwen, 80 Oeverzwaluwen, 65 Huiszwaluwen en 100 Gierzwaluwen. Ook komen begin mei af en toe groepjes Zwarte Sterns (max. 25 ex. op 30 april 2011) en Dwergmeeuwen (max. 10 ex. op 15 mei 2010) boven het meer op insecten jagen.

Steltlopers

Steltlopers komen graag foerageren langs een open, wat slikkige oever. De omstandigheden waren wat dat betreft in de jaren zeventig en tachtig een stuk gunstiger dan nu. Bovendien is het langs de laatste stukjes open oever nu veel drukker met wandelaars (en honden) dan toen. De enige steltloper die het gebied trouw is gebleven, is de Scholekster. In maart komen hier tientallen Scholeksters bij elkaar, die zich in april over de aangrenzende

Noordwijkerhout een presentatie plaats van mogelijke recreatieve ontwikkelingen op en rond het Oosterduinse Meer. In deze plannen werd onvoldoende met de aanwezige natuurwaarden rekening gehouden, vermoedelijk vanwege de bijbehorende natuurtoets waarin weinig over de flora en de avifauna van het gebied te vinden was. Van de mogelijkheid tot inspreken werd gebruik gemaakt, waarbij de betekenis van het Oosterduinse Meer voor vogels en planten nadrukkelijk naar voren werd gebracht. In grote meerderheid zegde de commissie toe wel degelijk met de natuurwaarden rekening te willen houden. Hierna volgde een gesprek met wethouder De Jong. De wethouder zei dat de plannen nog niet vastliggen en dat eerst een oplossing gezocht moet worden voor de jaarlijks optredende blauwalg. Dit kan een omvangrijke en dure operatie worden, waarbij methoden als machinaal ontluchten en het toevoegen van waterstofperoxyde tot de mogelijkheden behoren. Zie voor mogelijke oplossingen het uitvoerige rapport dat in de literatuurlijst wordt genoemd (te raadplegen via het internet). Verder benadrukte De Jong dat ook met de steenfabriek in Hillegom overleg gevoerd moet worden over de mogelijkheden op de oostelijke oever. Deze oever en ook het bollenland tot aan de Parallelweg is namelijk nog steeds eigendom van de steenfabriek met een concessie om hier zand te winnen.

Literatuur:

Aartse E., Bouwmeester J., van Dijk J., de Graaf M., Kuijper W. & Sluys R. 1994. *Flora van de Duin- en Bollenstreek*. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

de Boer E.J.F. & van Straalen D. 2013. *Ecologie bestemmingsplangebied Oosterduinse Meer Noordwijkerhout. De belangrijkste ecologische kenmerken*

als basis voor een nieuw bestemmingsplan. Bureau Waardenburg, Culemborg.

van Dijk J. & Hoek D. 1989. *Vogels van Noordwijk en omstreken*. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

van Dijk J., Kortselius J., Kuijper W. & Verweij K. 2000. *Natuurgids voor de Duin- en Bollenstreek*. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

van Dijk J., P.J. Spierenburg & van Stijn H.J. 2011. *Tussen tulpen en de zee. Vogels van de Duin- en Bollenstreek*. Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk.

Kort A. & Leibbrand R. 2013. *Het Oosterduinse Meer. Afstudeeronderzoek naar potentiële maatregelen tegen blauwalg in het Oosterduinse Meer*. Wageningen Universiteit.

Wintervogels Oosterduinse Meer. Maximumaantal in periode 2010-2014					
Bron: Watervogeltellingen Sovon; www.waarneming.nl					
Knobbelzwaan	22	Nonnetje	2	Fuut	56
Wilde Zwaan	15	Brilduiker	17	Roodhalsfuut	1
Kleine Zwaan	13	Grote Zaagbek	6	Waterral	2
Grauwe Gans	8	Krakeend	188	Waterhoen	4
Grote Canadese Gans	118	Smient	1880	Meerkoet	335
Brandgans	210	Slobeend	19	Kokmeeuw	72
Nijlgans	107	Wilde Eend	958	Stormmeeuw	420
Bergeend	8	Pijlstaart	4	Kleine Mantelmeeuw	6
Casarca	1	Wintertaling	29	Grote Mantelmeeuw	4
Krooneend	1	Roodkeelduiker	1	Zilvermeeuw	18
Tafeleend	52	Aalscholver	69	IJsvogel	1
Kuifeend	44	Roerdomp	1	Rietgors	7
Topper	1	Blauwe Reiger	2		
Zwarte Zee-eend	1	Dodaars	8		

